

Dvoracsek Miklós (1927–2020)

Dvoracsek Miklós 1927. július 3-án született Budapesten. Időnként rögzös, megpróbáltatásokkal tarkított, de szép, tartalmas, hosszú élete volt. Életútja a II. világháború utáni – talajtani vonatkozású – tudománytörténet színes illusztrációja. A hazai talajtani, talajfizikai kutatás egyik úttörője volt.

Édesapja uradalmi főintéző volt, majd a szocialista rendszerben gazdasági főagronómusként dolgozott. Szülei gyerekkorában elváltak, édesanyja nevelte fel Budapesten. Gyerekkorának nagy részét itt töltötte, elemi iskoláit és az alsó négy gimnáziumot is itt végezte el. Édesapja példáját követve ő is mezőgazdasági pályára készült: a Középfokú Gazdasági Tanintézetben tanult tovább Székesfehérváron. (Itt osztálytársa volt többek közt Györffy Bélának, akivel életútjuk a későbbiekben többször is keresztezte egymást...) A II. világháború utolsó hónapjait az ostromlott Budapesten élte át, édesanyja egy bombatámadásban súlyosan megsérült. A háború után középiskolai tanulmányait Debrecenben fejezte be, ahol 1945-ben kitüntetéssel érettségizett és képesített gazdai oklevelet szerzett. Ezután beiratkozott az Agrártudományi Egyetem Keszthelyi Osztályára. Itt az egyetem Növénytermesztéstani és Talajtani Tanszékein Kolbai Károly és Fekete Zoltán professzorok mellett dolgozott gyakornokként. Évfolyamtársa volt Egerszegi Sándor, aki – a háborús tanulmányi csúszások miatt – fél évvel előbb szerezhetett diplomát Keszthelyen. Dvoracsek Miklós az utolsó félév előadásait hallgatta, amikor 1949-ben az egyetem vidéki osztályait rajtaütésszerűen megszüntették és a hallgatókat szélnek eresztették.

Az oktatás ősszel az Agrártudományi Egyetem Mezőgazdaságtudományi Karának Budapesti Osztályán szerveződött újra, ahol – többszöri kérelmezés ellenére – politikai okokból nem engedélyezték tanulmányai folytatását, így diplomát végül csak 1957-ben szerezhetett Gödöllőn.

Fekete Zoltán professzor ajánlásával került 1950 februárjában az akkor alakult budapesti Agrokémiai Kutatóintézetbe, ahol az intézet Talajfizikai és Kolloidikai Osztályán dolgozott önálló kutatói munkakörben. Munkája során a talajok vízháztartásával, annak öntözési vonatkozásaival, illetve talajszerkezeti problémákkal foglalkozott. 1951 elején áthelyezték Szarvasra, az újonnan szerveződött Öntözési és Talajjavítási Kutatóintézetbe, ahol az intézet kutatólaboratóriumait szervezte meg és vezette. Itt folytatta talajfizikai kutatómunkáit is. Már 1951-ben, az Agrokémia és Talajtan c. folyóirat megjelenésének első évében Klimes-Szmik Andorral közösen publikálta „A talajok vízgazdálkodásával kapcsolatos tulajdonságok vizsgálata eredeti szerkezetű talajmintán, laboratóriumban” c. közleményét. Ebben a talajminták laboratóriumban és szabadföldön mért vízgazdálkodási jellemzőit (vízkapacitás, térfogatsúly, vízáteresztő képesség) a talaj kémiai összetételével, szerkezeti állapotával és tömődöttségével hasonlította össze és értelmezte. Kutatásaiban később a magyarországi talajok szerkezeti állapotával foglalkozott. Több újítását, találmányát fogadták el és alkalmazták a gyakorlatban: többek között a nedves szitálásos talajszerkezet-meghatározás sorozatvizsgálatára dolgozott ki gépesített mérési eljárást (1953).

1954-ben az MTA Mezőgazdasági Kutatóintézetéhez helyezték át Kreybig Lajos akadémikus kívánságára, ahol az ő munkatársaként dolgozott a professzor haláláig. Ezekben az években főként a talajok szerkezet-kialakításában szerepet játszó mikroaggregátumok minőségi vizsgálatával és a szervesanyagoknak e folyamatokban betöltött szerepével foglalkozott.

Az ötvenes évek első felének – politikai nyomásra történt – áthelyezései, vándorlásai, megpróbáltatásai után egy nyugodtabb időszak következett be életében. Kreybig Lajos halála után 1956-ban visszahelyezték az MTA Talajtani és Agrokémiai Kutatóintézetébe, ahol az intézet Homokkutató Osztályához tartozó vácrátóti talajfizikai laboratóriumot vezette. Itt elsősorban a homoktalajok fizikájával, vízgazdálkodásával foglalkozott, azzal a célkitűzéssel, hogy e kutatások eredményeit a homoktalajok javításában és korszerű agrotechnikájában hasznosítani lehessen. Többek között a homoktalajok tömődöttségének a gyökérfejlődésre gyakorolt hatását kutatta. A talaj tömörségét jellemző talajellenállás meghatározására fejlesztette ki és mutatta be (1968-ban publikálta) – a róla elnevezett – ejtsúlyos penetrométert, mely sokáig a hazai talajfizikai terepi módszertan széleskörűen alkalmazott mérőműszere volt. Kidolgozott módszerével, a homoktalajok mélylazításával igen jó, 20–50 %-os terméshozadékot ért el. A homoktalajokkal kapcsolatos kutatási munkája mellett az egyéb talajtípusok fizikájával és termőképességével kapcsolatban is végzett vizsgálatokat; többek között Belák Sándorral (az akkori Keszthelyi Mezőgazdasági Akadémia rektorával) közösen állítottak be kísérleteket Keszthelyen. E kísérletek célja annak megállapítása volt, hogy a hazai talaj- és éghajlati adottságok mellett a talajok termőképességének fenntartása szerves vagy ásványi trágyázással érhető-e célszerűbben el. A kísérletekben a talajszerkezet-leromlást és annak következményeit is vizsgálták. 1968-ban publikálta a talajaggregátumok – morzsák, rögök – térfogatsúlyának és porozitásának mérésére szerkesztett készülékének leírását. 1967 őszeig

másodállásban a Gödöllői Agrártudományi Egyetem Öntözési és Kultúrtechnikai Tanszékén Oroszlány István professzorral dolgozott együtt. Talajfizikai szaktanácsadóként az országos távlati tervekben szereplő Duna-jobbparti öntözőrendszerek kialakításával kapcsolatos kutatómunkákban is részt vett.

Talajfizikai tárgyú tudományos tanulmányait hazai és nemzetközi folyóiratokban publikálta. 1957-ben jelent meg az Akadémia Kiadó gondozásában a „Talajfizika és Kolloidika” című kézikönyv, melynek Di Gléria Jánossal és Klimes-Szmik Andorral együtt társszerzője. Ez azóta is az egyetlen talajfizikai tárgyú, magyar nyelvű szakkönyv. A könyvet német nyelven is kiadták (Fischer Verlag, NDK). 1960-ban Gödöllőn, az Agrártudományi Egyetemen talajtan fő tárggyal „summa cum laude” minősítéssel mezőgazdaságtudományi doktorrá avatták. Szolgálati találmányként elfogadott szabadalmát, egy talajnedvesség mérő műszert, több kutatóintézetben is eredményesen használták. Több alkalommal is részt vett külföldi tanulmányúton (Lengyelország, Csehszlovákia, NDK). Az NDK-ban a Német Tudományos Akadémia Münchebergi Intézetében a KGST tagállamok talajfizikai módszerkönyvének szerkesztésében vett részt.

Munkája elismerésének tekinthető, hogy 1967-től 1972-ig talajtani szaktanácsadóként Kubában dolgozhatott, ahová családjával is vele tarthatott. Ottani munkahelye a Földművelésügyi Minisztérium Talajtani Igazgatóságának havannai központi laboratóriuma volt. Itt számos tapasztalattal és nyelvtudással gazdagodott, lelkesen végezte munkáját az idegen, új körülmények között – és jutott ideje az egzotikus sziget felfedezésére is.

Visszatérése után – áthelyezéssel – a Rinyamenti Vízgazdálkodási Társulat (Nagyatád) állományába került, mint laborvezető.

A nyugdíjba vonulása előtti években egy régi álma vált valóra azzal, hogy – Debreczeni Béla rektor meghívására – 1982 decemberében a Keszthelyi Agrártudományi Egyetemre került. Keszthelyhez nemcsak munkája, hanem felesége családjával is sok szállal kötődött: nyári szabadsága elképzelhetetlen volt Keszthely, a Balaton és a régi barátok nélkül. Az egyetemen átvette az Országos Műtrágyázási Tartamkísérletek keszthelyi székhelyű központi irodájának irányítását 1989-es nyugdíjba vonulásáig. Az általa vezetett csoport feladata volt a tartamkísérletek koordinálása, ellenőrzése és a beérkezett kísérleti eredmények adatrögzítése, ellenőrzése, értékelése az ekkor „berobbant” számítástechnika új lehetőségeit alkalmazva.

Az utóbbi évekig, ameddig egészsége ezt megengedte, nyugdíjasként is részt vett a szakmai közéletben: örömmel látogatta a Magyar Talajtani Társaság Talajfizikai Szakosztályának összejöveteleit és értékes tanácsokkal szolgált a Georgikon Kar Talajtani Tanszék keszthelyi talajfizikai laboratóriumának kialakításakor. Tevékenyen részt vett a Debreczeni Béla és Debreczeni Béláné által szerkesztett „Trágyázási kutatások” (1994. Akadémiai Kiadó, Budapest) c. könyv elkészítésében is. Rendszeresen szervezte a volt akadémiai diáktársakkal az évenkénti találkozót.

A talajfizika területén végzett kiemelkedő alkotó munkásságára való tekintettel a Magyar Talajtani Társaság 2018-as Vándorgyűlésén a Talajfizikai Szakosztály javaslatára megkapta az Egerszegi Sándor díjat.

Az utóbbi években már számos betegség nehezítette meg életét, míg 2020. május 27-én csendben örökre elaludt. Haláláig a talajtanos szakma elkötelezett képviselője volt. Halálával a szakma doyen-je távozott közülünk. A Jóisten nyugosztalja békében!

Budapest, 2020. 06. 24.

Makó András